

Г. О. Комісарук, Ю. С. Шелюк

Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир, 10008, Україна

Вода відіграє вирішальну роль у житті кожної людини та є регулюючим і забезпечуючим фактором нашого існування на планеті. На сьогоднішній день, коли антропогенний вплив на природу досягнув свого піку, у час посиленої урбанізації та новітніх технологій, важливим і відкритим питанням залишається питання збереження біологічного різноманіття та оцінки якості навколишнього середовища. Особливо чутливі до антропогенного навантаження малі річки. Більшість гідробіологічних досліджень наразі присвячено вивченню структурно-функціональної організації фітопланктону великих річок, при цьому часто поза увагою фахівців залишаються малі річки.

Метою роботи було встановлення особливостей видового складу фітопланктону р. Ікопоть (Хмельницька обл.)

Р. Ікопоть є лівою притокою Случі. Довжина річки становить 45 км, приток – 280 загальною довжиною 438 км, густота річкової мережі 0,95км/км². Басейн цієї водної артерії розташований у межах двох адміністративних районів Хмельницької області – Краси́лівського і Старокостянти́нівського [3].

В основу роботи покладені матеріали, отримані протягом 2014 року (літо–осінь). За період досліджень було відібрано і оброблено 20 альгологічних проб. Відбір проб та їх опрацювання здійснювали за загальноприйнятими методиками [1]. У роботі застосовано таксономічну систему водоростей, що запропонована у зведенні «Algae of Ukraine» [2].

За період дослідження р. Ікопоть було встановлено, що її видовий склад формували 76 видів водоростей, представлених 80 внутрішньовидовими таксонами, включно з тими, що містять номенклатурний тип виду, з 6 відділів: Chlorophyta – 33 види (33 в. в. т. включно з номенклатурним типом виду) – 41% від їх загального числа, Bacillariophyta – 19 (21) – 26%, Euglenophyta – 15 (15) – 19%, Dinophyta – 5 (7) – 9%, Cyanoprokaryota і Chrysophyta – по 2(2) – 2,5%. Пропорція флор становила 1 : 1,77 : 2,81 : 2,96.

Родовий коефіцієнт, розрахований для фітопланктону р. Ікопоть, склав 1,6. (див. табл. 1). Порівняння значень родового коефіцієнта, розрахованого для різних відділів водоростей, указує на найбільше насичення родів видами та внутрішньовидовими таксонами для відділу Euglenophyta. Нижчі значення родового коефіцієнта в інших відділів можна пояснити переважанням маловидових родів.

Провідна роль у формуванні видового та внутрішньовидового різноманіття належала відділам Chlorophyta, Bacillariophyta та Euglenophyta.

Найбільшим числом видів і внутрішньовидових таксонів у відділі Chlorophyta характеризувався клас Chlorophyceae, який нараховував 28 видів, представлених 28 внутрішньовидовими таксонами включно з номенклатурним типом виду – 85% від їх загального числа, Trebouxiophyceae – 5 (5) – 15%. У відділі Bacillariophyta найбільшим видовим різноманіттям характеризувався клас Bacillariophyceae – 14 (14) – 76%. Відділи Dinophyta, Chrysophyta, Euglenophyta та Cyanoprokaryota представлені одним класом.

Таблиця

Таксономічний спектр водоростевих угруповань планктону р. Ікопоть (за результатами досліджень 2014 р.)

Відділи	Число таксонів, од.						Родовий коефіцієнт
	Клас	Поря-док	Роди-на	Рід	Вид	В.в.т.	
Cyanoprokaryota	1	1	1	1	2	2	2,0
Euglenophyta	1	1	1	5	15	15	3,0
Chrysophyta	1	2	2	2	2	2	1,0
Bacillariophyta	2	8	9	13	19	21	1,5
Dinophyta	1	1	1	2	5	7	2,5
Chlorophyta	2	5	13	25	33	33	1,3
ВСЬОГО	8	18	27	48	76	80	1,6

У відділі Chlorophyta найчисельнішим порядком є Sphaeropleales, що складає 52% від загальної кількості таксонів рангом нижче роду цього відділу – 17 видів (17 в. в. т.), частка відділів Chlorococcales і Chlorellales склала по 15%, частка інших порядків цього відділу була меншою 10%. Для Bacillariophyta провідними порядками є Naviculales та Fragilariales (по 42%). У відділі Chrysophyta виділено два порядки, які налічують по одному виду. Відділ Euglenophyta, Cyanoprokaryota та Dinophyta представлені лише одним порядком. Група провідних родин, що включають 49% загальної кількості виявлених видів і внутрішньовидових таксонів, складалася з: Euglenaceae – 15 видів (15 в. в. т.), Selenastraceae 7 (7), Scenedesmaceae 6 (6), Peridiniaceae 5 (7) та Chlorellaceae 4 (4). Провідними родами впродовж усіх сезонів були *Euglena* Ehr. – 6,2% від загальної кількості видів, різновидів та форм водоростей, *Peridinium* Ehr. – 5%. Більшість родів (83%) має лише 1–2 види, але саме вони формують різноманіття фітопланктону водотоку.

Ідентифіковано 5 видів та внутрішньовидових таксонів вперше для Лісостепової зони України: *Euglena elenkinii* V.I.Poljansky, *Astasia hariisii* E.G.Pringsh, *Urosolenia eriensis* Bukht, *Navicula tridentula* Krasske, *Dinobryon spirale* Iwanoff.

Література

Біологічні дослідження – 2015: Збірник наукових праць. –
Житомир: ПП «Рута», 2015. – С.182-184.

1. Методи гідроекологічних досліджень поверхневих вод / За ред. В. Д. Романенка. – К.: ЛОГОС, 2006. – 408 с.
2. Algae of Ukraine: diversity, nomenclature, taxonomy, ecology and geography. Vol. 1. Cyanoprocaryota, Euglenophyta, Chrysophyta, Xanthophyta, Raphidophyta, Phaeophyta, Dinophyta, Cryptophyta, Glaucocystophyta, and Rhodophyta / Eds. P.M. Tsarenko, S.P. Wasser, E. Nevo. – Ruggell: Ganter Verlag, 2006. – 713 p.
3. Річки Хмельниччини. Навчальний посібник / Говорун В., Тимошук О. – Хмельницький: Поліграфіст, 2010. – 240 с.